

Wapens uit Israël - volledige reactie Ministerie van Defensie

28 oktober 2025

1. Welk militair materieel heeft Nederland gekocht van Israël en van Israëlische bedrijven in de hieronder genoemde periodes?

Defensie wil voor onze militairen het best mogelijke materieel verwerven, dat tijdig beschikbaar is, bij voorkeur uit Nederland of Europa, en op een aanvaardbaar kostenniveau. In sommige gevallen komt het beste materieel van Israëlische bedrijven of die daar zijn geregistreerd. Het betreft diverse essentiële militaire systemen of onderdelen daarvan waarvoor nauwelijks of geen alternatieven beschikbaar zijn, of waarbij alternatieven niet binnen de noodzakelijke termijn geleverd kunnen worden. Defensie heeft bestellingen geplaatst bij in Israël gevestigde bedrijven zoals zelfbeschermingsmiddelen voor vliegtuigen en helikopters, en verdedigingsmiddelen, zoals antitankwapens en counter-drone systemen.

2. Hoeveel geld is daaraan uitgegeven?

3. Hoeveel geld is er in dezelfde periodes in totaal uitgegeven aan de aankoop van militair materieel uit alle landen? En dus: welk percentage van de totale uitgaven ging naar Israël?

Defensie heeft de gevraagde periodes voor onderstaande totaalbedragen (inclusief BTW) betalingen gedaan aan bedrijven gevestigd in Israël. Tevens geeft de onderstaande tabel inzicht in de uitgaven t.o.v. van de totale uitgaven aan materieel in percentages voor die periode. Voor verdere informatie over de (totale) defensie-investeringen afgelopen jaren in de aankoop van materieel, verwijs ik u graag naar het betreffende jaarverslag van de begrotingen van Defensie.

De uitgaven zijn nadrukkelijk niet hetzelfde als de verplichtingen (contracten, raamovereenkomsten) die zijn aangegaan in de gevraagde periode. De verplichtingen kunnen in de genoemde perioden op een absoluut en relatief hoger niveau liggen. Van de contracten die in de afgelopen periode zijn afgesloten zijn nog niet in alle gevallen de diensten en materieel geleverd. Doorgaans betaalt defensie leveranciers pas na aflevering, of na het bereiken van mijlpalen zoals een ontwerp.

Periode*	Uitgaven Israël	Percentage op totaal
1 januari 2022 - 31 december 2022	€ 68,5 M	1,6%
1 januari 2023 - 31 oktober 2023	€ 53,7 M	1,4%
1 november 2023 – 31 december 2023	€ 11,6 M	1,1%
1 januari 2024 - 31 december 2024	€ 84,5 M	1,5%

**Perioden zijn in geval van facturen geregistreerd middels maand en jaar. Splitsing 7/8 oktober 2023 is vervangen door splitsing op maand (dus t/m 31 oktober en vanaf 1 november 2023)*

4. Hoe kan de Nederlandse krijgsmacht zijn capaciteit opbouwen naar NAVO-eisen als Nederland geen militair materieel meer uit Israël importeert?

Vanwege de toegenomen internationale dreiging en de veroudering van bestaand materieel heeft Defensie op zeer korte termijn behoefte aan nieuw materieel om de taken van de

krijgsmacht te kunnen uitvoeren. Defensie kiest bij voorkeur voor leveranciers uit Nederland of Europa. Echter indien materieel van deze leveranciers onvoldoende voldoet aan de behoefte, kijkt Defensie naar leveranciers buiten Europa.

Israëlische bedrijven leveren een aantal essentiële militaire systemen, of onderdelen daarvan, waarvoor geen, minder geschikte of geen tijdige alternatieven beschikbaar zijn. Materieelaankoop uit Israël wordt per geval zorgvuldig gewogen, waarbij Defensie onderzoekt of het materieel essentieel is voor de gereedstelling van de krijgsmacht, of er geschikte alternatieven zijn en of deze alternatieven tijdig leverbaar zijn. In sommige gevallen is het beste materieel dat tijdig verkrijgbaar is afkomstig van Israëliisch geregistreerde bedrijven.

Als Nederland geen militair materieel meer uit Israël zou importeren, heeft dit grote gevolgen voor de gevechtskracht van de krijgsmacht, de mate waarin Nederland aan de NAVO-verplichtingen kan voldoen, en voor de veiligheid van onze militairen.

5. Hoeveel werken Nederlandse inlichtingendiensten samen met Israëlische en hoe belangrijk is deze samenwerking?

Wij (de MIVD en AIVD) zijn terughoudend in het doen van uitspraken over onze inlichtingenpositie en wat wij precies doen in het kader van samenwerken en gegevens uitwisselen met andere diensten.

In zijn algemeenheid geldt daarbij dat de diensten altijd alle relevante ontwikkelingen continu meewegen in de uitvoering van hun werk en de samenwerking met internationale partners. Dit brengt de Wiv ook met zich mee. Hierop wordt ook toezicht gehouden.

6. Heeft Nederland militaire AI-systemen uit Israël (zoals ChatIDF, Lavender, Gospel en Where's Daddy) of kennis daarover verworven?

Defensie zet in op een effectieve en verantwoorde adoptie van AI. Daar hoort bij dat we kennis opdoen over allerlei AI-systemen die door krijgsmachten uit de hele wereld gebruikt worden. Dit gebeurt niet in de laatste plaats om lessen te leren over hoe Defensie AI-systemen op verantwoorde wijze kan gebruiken.

Het internationaal recht, en het humanitair oorlogsrecht in het bijzonder, zijn namelijk onverkort van toepassing op het gebruik van AI-systemen die het militaire besluitvormingsproces ondersteunen. Dit betekent onder andere dat Defensie het menselijk oordeelsvermogen over de output van AI-systemen moet waarborgen om aan de verplichtingen van het internationaal recht te kunnen voldoen.

7 november 2025

1. Kan Stand van Nederland ook de cijfers van 2025 ontvangen waarom is gevraagd? In juni 2025 werd de Tweede Kamer nog geïnformeerd over de bedragen tot die datum.

Nee, de cijfers worden openbaar in mei 2026 bij de jaarverantwoording.

2. Hoe moet het volledige bedrag van 218 miljoen worden gezien ten opzichte van andere bedragen die openbaar zijn? Defensie noemde in juni 2025 een bedrag van 430 miljoen euro voor de afgelopen 5 jaar. NRC schreef in november 2024 over een bedrag van 950 miljoen euro voor 1 jaar (en Defensie zei dat dit bedrag 'binnen de bandbreedte' van de werkelijkheid viel)

De Kamervragen beantwoorden een periode van 5 jaar, deze cijfers laten 3 jaar zien. We weten niet welke brongegevens NRC heeft gebruikt.

3. Als de bedragen alleen de directe uitgaven zijn en geen andere verplichtingen zoals bestellingen en onderhoud, hoe hoog zijn de bedragen dan inclusief die verplichtingen?

De tabellen gegunde waarde en bestelde waarde laten hogere bedragen zien dan de eerder gedeelde uitgaven. Gegunde projecten worden omgezet in bestellingen en veel betalingen moeten nog volgen in de toekomst.

De stijging in gegunde en bestelde waarde in 2024 komt doordat we in de volle breedte investeren om Defensie te versterken en ook enkele grotere contracten hebben afgesloten bij Israëlische leveranciers. Zoals ook al aan de Tweede Kamer aangegeven, gaat het o.a. om moderne antitankwapens, zelfbeschermingsapparatuur voor o.a. de Caracal helicopter en belangrijke componenten van het Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem (VOSS) voor militairen die te voet het gevecht aangaan.

Gegunde waarde* Israël t.o.v. totaal

Periode	Gegunde waarde Israël	Percentage op totaal
1 jan 2022 – 31 dec 2022	€ 13,5 M	0,6%
1 jan 2023 – 7 okt 2023	€ 165,7 M	2,5%
8 okt 2023 – 31 dec 2023	€ 5,6 M	0,2%
1 jan 2024 – 31 dec 2024	€ 642,5 M	3,1%

*Gegunde waarde: Het afgesproken bedrag (excl. BTW) waarvoor een opdracht is toegekend, maar nog niet noodzakelijk is uitgegeven.

Bestelde waarde* Israël t.o.v. totaal

Periode	Bestelde waarde Israël	Percentage op totaal
1 jan 2022 – 31 dec 2022	€ 20,5 M	0,7%

1 jan 2023 – 7 okt 2023	€ 315,2 M	6,6%
8 okt 2023 – 31 dec 2023	€ 39,6 M	2,2%
1 jan 2024 – 31 dec 2024	€ 556,1 M	3,6%

*Bestelde waarde: Het bedrag (exclusief BTW) waarvoor een bestelling is geplaatst bij een leverancier, maar nog niet noodzakelijk is betaald.

4. Hoe kan de krijgsmacht in 'grote operationele problemen' komen bij een importstop, als slechts zo'n 1,5% van de uitgaven naar Israëlische leveranciers gaat? Wat maakt deze anderhalve procent essentieel?

Defensie wil voor onze militairen het best mogelijke materieel verwerven, dat tijdig beschikbaar is, bij voorkeur uit Nederland of Europa, en op een aanvaardbaar kostenniveau. In sommige gevallen komt het beste materieel van Israëlische bedrijven of die daar zijn geregistreerd. Het betreft diverse essentiële militaire systemen of onderdelen daarvan waarvoor nauwelijks of geen alternatieven beschikbaar zijn, of waarbij alternatieven niet binnen de noodzakelijke termijn kunnen worden geleverd.